

משה חיים פלח

בענין ברי ושמא ובגדרי המע"ה וחזקת ממון 1.....

9..... בענין חיבת הקודש מכשרת

בענין ברי ושמא ובגדרי המע"ה וחזקת ממון

דממונא ולהכי אמרינן דברי עדיף, ור"נ דאמר לאו ברי עדיף דאוקי ממונא בחזקת מריה אחי כחכמים דאזלי בתר חזקה דממונא.

ותמהו האחרו' דהא מצואר בתוס' כ"ד (צ"ק לה ז ועוד) דלח אמר סומכוס ממון המועל בספק חולקין אלא דדררה דממונא דאיכא ספק לבית דין בלא טענותיהן, אך היכא דליכא ספק בלא טענותיהן מודה סומכוס דהמוניא מחזירו עליו הראיה^ב, והכא הא ליכא ספק לבית דין בלא טענותיהן, ובאמת כן דחו התוס' צ"מ (ז ג) יעוין שם ובתוס' הרא"ש שם.

ודחו התוס' דע"כ פלוגתייהו אליבא דחכמים, דצפרק השואל תנן משאיל אומר שאולה מתה ושואל אומר

אחמר מנה לי זידך והלה אומר איני יודע רב יהודה ורב הונא אמרי חייב ורב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור רב הונא ורב יהודה אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור אוקי ממונא בחזקת מריה, והקשו תוס' דצפרק הפרה (מו ה) אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס אצל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין המוניא מחזירו עליו הראיה כו' לאתווי אפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא, אלמא דרב יהודה גופיה סבר דברי ושמא לאו ברי עדיף.

ומתחילה כתבו תוס' די"ל דפלוגתא דר"י ור"נ אי ברי ושמא ברי עדיף תליא בפלוגתא דסומכוס וחכמים, דר"י דסבר הכא ברי עדיף סבר דהלכתא כסומכוס דלא אזיל בתר חזקה

^א **וכבר** עמדו דמכא דאמרינן בריש צ"מ (ז ג) דלא אמר סומכוס אלא במקום דאיכא דררה דממונא ליכא ראייה, דהתם קאי לענין חייב שצוטה, והתם לא קאי למסקנא, ובאמת התוס' צ"ק (לה ז) הוכיחו כן רק ממ"ד דאמר סומכוס אפילו בצרי וברי דא"כ אטו אם אמר אדם להחזירו עליה זו שאתה לבוש שלי הוא מי אמר סומכוס חולקים, וכן הוכיחו מהא דאמרינן (צ"מ ו ה) דאי אתו לקמן כי תפסי חד וחד מיסרך סרוכי דאפי' לסומכוס סרוכי לאו כלום הוא, ויעוין בסוגיא דחזקת הבתים (לה ז) ובתוס' שם.

הראיה", ומצארים צזה דתרי דיני ניבה, חדא דין מוחזק וחזקת ממון, והצ' דינא ד"המוליא מחזירו עליו הראיה" ודין חזקת ממון הויא חזקה המכרעת כדמשמע צכמה דוכתי, וצתוס' רי"ד (קידושין עט ז) מצואר דחזקת ממון מלטרפת לתרתי לריעותא ויעוין צקלה"ח (סי' לד סק"ה) וצנה"מ שס ועוד, וצמרי"ק (שורש ע"ב) כתב להדיא דחזקת ממון דמיא לכל החזקות דילפי מצית המנוגע, וצראשוניס לקמן (עו ז) מצואר דצעכו"ס ליכא חזקת ממון, וציאר הגרש"ש צשערי ישר (ש"ה פט"ו) דיסוד דין חזקת ממון מיוסדת על חזקה דמה שתחת יד אדם שלו הוא, וכיון דסתם עכו"ס גזלני ניבה (סוכה ל"א) לית צבו חזקת ממון יעוין שס.

אולם מלצד זה איכא דינא ד"המוליא מחזירו עליו הראיה" וצתרומת הדשן (סי' שמט) והוצא צקלה"ח (סי' רפ סק"ב) עמד צבה דלא אזלינן צממון צתר רוצא והא רוצא וחזקה רוצא עדיף וא"כ אמאי לא מהני רוצא לאפוקי מחזקת ממון ותי' דשאני חזקת ממון דאית צב עעמא דהמוליא מחזירו עליו הראיה ורוצא לא מיקרי ראייה יעו"ש, ומצארים דהיינו דמלצד דין חזקת ממון איכא דין ד"המוליא מחזירו עליו הראיה" ולזה לא מהני רוצ'.

איני יודע חייב ופרכי' לר"ג וריו"ח דסצרי צרי ושמא לאו צרי עדיף, ואס איתא דלא אמר ר"י אלא אליצא דסומכוס ואינהו סצרי כחכמים הא כך מתני' ע"כ אתיא כסומכוס, אלא ע"כ דפליגי אליצא דחכמים, אך לשון התוס' "אצל אי פליגי אליצא דרצנן ולסומכוס לעולם חולקין אפי' צצרי ושמא פריך שפיר ממתני' דכרצנן אתיא דלסומכוס חולקין" ומשמע דהשתא נקטי תוס' דאף רב יהודה דסצר צרי ושמא צרי עדיף לא אתי אלא כחכמים, אך אליצא דסומכוס מודה דלא אמרינן צרי עדיף אלא חולקין, וכ"נ צתוס' הרשצ"א צסוגין, אולם הדצרים לריכים ציאור עוצא וכדתמהו האחרו', דכיון דלחכמים דאליס להו כה המוחזק וצצרי וצרי סצרי דהמוליא מחזירו עליו הראיה, אעפ"כ סצר רב יהודה דצרי ושמא צרי עדיף ומפקינן הכל מיד המוחזק, כ"ש דלסומכוס דלא אליס ליה כה המוחזק וסצר דצצרי וצרי חולקין, דיכא הדין דצצרי ושמא צרי עדיף ויעול הכל.

ונראה דהנה צעיקר עעמא דריו"ח ור"ג דצרי ושמא לאו צרי עדיף אמרינן צסוגין משום ד"אוקי ממונא צחזקת מריה" ודקדקו צזה דלא אמרינן עעמא משום "המוליא מחזירו עליו

² והנה צפרק הפרה (מו ז) א"ר שמואל צר נחמני מניין להמוליא מחזירו עליו הראיה שנאמר מי צעל דצרים יגש אליהם ייגש ראייה אליהם מתקין לה רב אשי הא למה לי קרא סצרא הוא דכאיב ליה כאיצא

ד"אוקי ממונא בחזקת מריה", אך התם דמיירי בשמא עוב דמודה רבי יהודה דלאו צרי עדיף, אין זה משום "אוקי ממונא בחזקת מריה", אלא משום דהתם "המוניא מחזירו עליו הראיה".

ונראה להוסיף צביאור הדברים, דהנה בגדר דינא ד"המוניא מחזירו עליו הראיה" איתא צפרק הפרה דסברא הוא דמאן דכאיז ליה כאיבא חזיל לצי אסיה, ויש המבארים דיסוד הדין הוי מזכות המוחזק שלא להניא הימנו בלא ראיא ויש המבארים דיסוד הדין דלא עבדין מעשה מספיקא, ויעוין במלחמות (לקמן כג א) צעמא דלא מפקינן ממונא בחזקה וכתב הרמב"ן וז"ל אף על גב דאיבא לאוקמיה אחזקה חזקה דממונא עדיפא דאי נמי שקולין

אולם הנה צפרק הפרה אמרי' זה כלל גדול צדין המוניא מחזירו עליו הראיה לאתויי אפילו צרי ושמא, הרי מצואר לכאורה דעמא דצרי ושמא לאו צרי עדיף הוי משום המוניא מחזירו עליו הראיה, ולא משום חזקת ממון.

וביאר הגרנ"פ ז"ל, דהרי מסקנת התוס' דהא דהכא סבר רב יהודה דצרי ושמא צרי עדיף והתם צ"ק קאמר דזה כלל גדול צדין המוניא מחזירו עליו הראיה ואפילו ניזק אומר צרי ומזיק אומר שמא, היינו משום דהכא הוי צרי עוב ושמא גרוע והתם הוי צרי גרוע ושמא עוב, ויש לומר דצרי עוב ושמא גרוע לא שייך דינא דהמוניא מחזירו עליו הראיה, אלא דר"נ וריו"ח פליגי משום דין חזקת ממון

חזיל לצי אסיה אלא קרא לכדר"נ כו' וכע"ז פרכי לקמן (כג א) גבי הפה שאסר הוא הפה שהתיר דלמה לי קרא סברא הוא, ויעוין בתוס' (שצעות כג א) דתמכו בהא דאמרינן התם ובכ"ד איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא והא כיון דאיבא סברא קרא למה לי, ותי' דיש לחלק דיש דברים שאין הסברא פשוטה כל כך ולריך הפסוק להשמיענו הסברא, ומצאר דהכא הוי סברא פשוטה כ"כ דודאי לא צעינן קרא לזה ולכאורה תמוה דהרי סומכוס פליג באמת אהך דינא, וא"כ היאך פרכי' בפשיטות דלמה לי קרא סברא הוא.

ונראה ע"פ המצואר בלשון תוס' דסומכוס דפליג לא חזיל בתר חזקה דממונא, ולכאורה מצואר דיסוד פלוגתא דסומכוס וחכמים הויא צדין חזקת ממון, ויש לצאר דהא דאמרינן דהמוניא מחזירו עליו הראיה אף צמקוס דנולד ספק לפנינו, היינו דוקא היבא דאיבא חזקה דממונא, דצרי כיון דאתי לאפוקי מחזקה עליו הראיה, ומעתה יש לומר דסומכוס מודה לעיקר דינא דהמוניא מחזירו עליו הראיה, אלא דאיבא לית ליה חזקה דממונא ולככי ל"ש צבה"ג המוניא מחזירו עליו הראיה, ונמנא דע"ש דינא דהמוניא מחזירו עליו הראיה" אכן מילתא דפשיטא מסברא היא לכו"ע, וצמקוס דליבא ספק בלא עענותיהן מודה סומכוס דאמרינן המוניא מחזירו עליו הראיה, אלא דצמקוס דאיבא ספק לפנינו, כיון דסומכוס לית ליה חזקת ממון, ממילא ל"ש סברא דהמוניא מחזירו עליו הראיה, ודין חזקת ממון בלא"כ לא ילפי' מהאי קרא אלא מצית המנוגע וכמצואר צמכרי"ק ויעוין להלן.

יניכו לא עצדין עוצדא לאפוקי ממונא מחזקת מאריה עכ"ל.]

אולם הנה צ"פ זה צורר (סנהדרין לא ג) איתא שנים שנתעלמו צדין אחד אומר נדון כאן ואחד אומר נלך למקום הוועד כופין אותו ודן בעירו ואם הולרך צר לשאול כותבין ושולחין, ויעוין צמרדכי (שם ס"ה תשכו) שכתב וז"ל צתום הריצ"ן נמלא כתוב שרש"י היה מחייב לתוצע לשלם שכר [השליח] (השליש) ומציא ראייה מדאמרין צצ"ק (מ"ג) מאן דכאיב ליה כיצא איזיל לבי אסיא כו' ויעוין צט"ז (הר"מ ס"ו נו) וכ"ה צפירוש הר"י אלמדארי (סנהדרין שס) התוצע נותן שכר השליח כדאמר צצבא קמא מאי דכאיב ליה כיצא איבו איזיל לבי אסיא [ויעוין צש"ת הרא"ש (כלל ס' סס"ה) וצתשו' הריצ"ש (ס"ה רסג) וצשו"ע (הר"מ ס"ד ס"א)] ואי נימא דיסוד הסצרא דהמוליא מחצירו עליו הראייה הוי מזכות המוחזק או משום דלא עצדין מעשה מספיקא, לכאורה אינו שייך כלל להתם. ויעוין עוד צצהגר"א (הר"מ ס"ד סק"ה) דהא דהתוצע הולך אחר הנתוצע היינו משום סצרא דמאן דכאיב ליה כאיבא כו'.

ובפרק זה צורר (כג ג) וצפרק גט פשוט (קט א) פליגי תנאי אי לריך לצרר, ושיעת רש"י ורשב"ם דלמ"ד לריך לצרר אם אמר יש לי עדים ולא הביאם

הפסיד, אך התום' פליגי דאין סצרא דיתחייב לשלם דמה דין הוא זה שיפסיד צחנם אם לא יוכל לאמת דצרויו שלא היה לריך לטעון יעו"ש, ולריך ציאור שיעת רש"י ורשב"ם.

ובפרק האומנין (צ"מ פג א) תניא איסי צן יהודה אומר אין ראה שצעת ה' תהיה צין שניהם (משפטים כג ט) הא יש רואה יציא ראייה ויפטר, ולריך ציאור גדר הך דינא, והא המוליא מחצירו עליו הראייה, וצחמת דעיקר דין שצעות השומרין נמי לריך ציאור, דהא השומר טעין צצרי דפטור ואילו המפקיד אינו אלא שמה, והא צכל דוכתא לא אשכחנא חיוב שצועה דאורייתא אלא צטענת צרי, וצשצועת עד אחד דנחלקו הראשונים אי צעינן טענת צרי היינו משום דעכ"פ איכא עדות העד דמעיד צודאי לחיוב, אך הכא הא ליכא טענת צרי כלל, ומאי טעמא נתחייב השומר שצועה.

ולקמן צפ"צ (כז ג) מרי צר איסק ואמר ליה חנא צר איסק אתא ליה אחא מצי חוזאה א"ל פלוג לי צנכסי דאצא א"ל לא ידענא לך, אתא לקמיה דרב חסדא א"ל שפיר קאמר לך דכתיב ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו מלמד שילא צלא חתימת זקן וצא צחתימת זקן, א"ל זיל אייתי סהדי דאחובה את א"ל אית לי סהדי ומסתפו

וכיון דחלה עליו חוצת הראיה, כל דלא
מייתי ראה הפסיד.

וזהו יסוד דינא דאיסי זן יהודה דאין
רואה הא יש רואה יציא ראה
ויפטר, וכן יסוד דין שזועת השומרון,
דאף דבעלמא חוצת הראיה הויא על
התוצע, אך צפקדון כיון דסתמא
דמילתא השומר דהפקדון גציה יודע את
שאירע ואילו המפקיד דאינו מזוי אלל
הפקדון אינו יודע את שאירע, בעילה
התורה את חוצת הראיה על השומר,
אלא דהיכא דאין מזויין עדים, דתרוויבו
לא מזו להציא ראה צעדים, מוטלת על
השומר חוצת שזועת צלצד [כיון דאיבו
מזי למידע והצעלים לא מזי למידע] אך
היכא דיש רואה בעילה עליו התורה
חוצת ראה צעדים, כיון דצכה"ג
סתמא דמילתא אין ציד הצעלים התוצע
להציא ראה [וכעין דינא דלריך לצרר,
דצמקום דידוע דלחדא מינייבו איכא
עדים חלה עליו חוצת הראיה].

וכן זבו יסוד דינא דמעשה דמרי צר
איסק, דצגצרא אלמא רמינן לחוצת
הראיה על הנתצע ואי לא מייתי ראה
מפסיד, דכיון דמחמת אלמותו אין ציד
התוצע להציא ראה, חלה חוצת הראיה
על הנתצע, ויעוין צלשון הרמצ"ס (פ"ג
מעדות ה"צ) דהעתיק לדינא דמרי צר
איסק וז"ל כל מי שיש לו ראה צעדים
מטפל צעדים עד שיציאם לצית דין, ואם

מיניב דגצרא אלמא הוא, א"ל לדידיה
זיל אייתינבו את דלאו אחוך הוא א"ל
דינא הכי המוציא מחצירו עליו הראיה
א"ל הכי דאיננא לך ולכולבו אלמי
חצרך, ומשמע לכאורה דלאו קנסא הוא,
ולריך ציאר דמה צכך דגצרא אלמא
הוא, ומאיכ"ת יתחייב עי"ז להציא
העדים ואם לאו יפסיד [וצפרט
למשמעות רש"י דנתחייב להציא עדים
דלאו אחיו הוא, ולא סגי דיציא הנך
עדים ויאמרו דאינס יודעים דאחיו הוא,
ויעוין צתום' שם וצראשונים (צ"מ לע 3)].

ונראה דיסוד דינא ד"המוציא מחצירו
עליו הראיה" דכל היכא דאיכא
ממון המוטל צספק, יש לדון על מי
להטיל חוצת הראיה, וכל היכא דחוצת
הראיה על האחד, ממילא זכי חצירו כל
זמן דלא מייתי אידך ראה, וצזה אמרינן
דסצרא הוא דמאן דכאיב ליה כאיצא
איזיל לצי אסיא, וחוצת הראיה מוטלת
על התוצע הצא להוציא, אולם כל היכא
דחוצת הראיה תהא מוטלת על הנתצע,
ממילא יהא הדין איפכא, דכל דלא
מייתי הנתצע ראה זכי התוצע.

ונראה דזבו עעמא דמאן דאמר לריך
לצרר, ולשיעת רש"י כל דאמר
דיש לו עדים אס לא הציאן הפסיד, דאף
דבעלמא חוצת הראיה אינה מוטלת על
הנתצע אלא על התוצע, מ"מ כל היכא
דאמר דיש לו עדים נתחייב להציאן,

איפכא, דכיון דהו"ל למידע חוצת
הראיה מוטלת עליו ולהכי אמרינן דצרי
עדיף [ונהי דאינו מחויב צראיה צעדים
ואף לא צשצועה, מ"מ חוצת טענה
מיבא רמיא עליו, ואי איבו לא ידע
ואפילו טענה לית ליה, ממילא זכי
אידך].²

והנה מלשון התוס' (צ"ק לה ז) משמע
דחא דמודה סומכוס צגוונא
דהספק מחמת טענותיהן מיירי אף
צגוונא דאחר טענותיהן נולד ספק ממש
לצית דין, ומ"מ כיון דאין הממון מוטל
צספק מחמת עלמו אלא מחמת
טענותיהן מודה סומכוס דאמרינן צזה
המוליא מחצירו עליו הראיה, ול"צ
טעמא דמילתא, ויש לצאר צכמה אנפי.

ונראה לצאר עפמשג"ת, דיסוד דינא
דהמוליא מחצירו עליו הראיה
היינו דחוצת הראיה מוטלת על התוצע,
וסומכוס פליג אהאי דינא, אך היינו
דוקא צגוונא דהממון מוטל צספק
מחמת עלמו, אך כל היבא דאין הממון
מוטל צספק מחמת עלמו, אלא דאיבו
אתי ומטורר ספק צטענתו, ודאי דלאו
כל כמיניה לחייב את השני להציא ראייה,
אלא צכה"ג מודה סומכוס דמוטלת
עליו חוצת הראיה.

ידעו צית דין צשעל דינו אלס ועטן
התוצע שהעדים מתפחדים מצעל דינו
שיצאו ויעידו לו הרי צית דין כופין את
צעל דינו שיציא הוא העדים וכן כל
כיוצא צדצרים אלו דנין צהן לאלס עכ"ל,
והנה מש"כ הרמצ"ס צריש דצריו דמי
שיש לו ראייה צעדים מטפל צעדים עד
שיציאם לצית דין, היינו דינא דמרי צר
איסק ד"המוליא מחצירו עליו הראיה",
והרי דנכלל צזה דהוא צריך לטפל צעדים
ולהציאם לצית דין.

וזהו ציאור דצרי רש"י דהתוצע נותן
שכר השליה משום סצרא דמאן
דכאיב ליה כאיצא אזיל לצי אסיא,
והיינו דכשם דמוטלת על התוצע חוצת
הראיה, ה"נ מוטל עליו צירור הדין,
ולהכי יהיב שכר השליה, וכן זכו ציאור
דצרי הגר"א דהתוצע הולך אחר הנתצע
משום דמאן דכאיב ליה כאיצא אזיל לצי
אסיא.

ונראה לצאר דזכו יסוד החילוק צין
שמא טוב דלא הו"ל למידע
לשמא גרוע דהו"ל למידע, דצשמא טוב
דלא הו"ל למידע מודה רב יהודה דלאו
צרי עדיף ומשום ד"המוליא מחצירו
עליו הראיה" אך צשמא גרוע דהו"ל
למידע, צזה סצר רב יהודה דאמרינן

² **ויעזין** גלשון התוס' צצ"ק (מו א) אך התוס' צסוגין לא הזכירו הך סצרא דמדעטין שמא מוכחא מלתא
דצרי דהאי אמת הוא אלא דהתוס' הוסיפו עוד הך דהכא צרי טוב והתם צרי גרוע.

ד"חזקת ממון" וכמזכיר זלשון התוס' דסומכוס לא אזיל בתר חזקה דממונא, ומ"ע יש לומר דדוקא לסומכוס צרי ושמה צרי עדיף, אך למסקנא יש לומר דנקטו תוס' דעיקר פלוגתא דסומכוס ורצנן לא הויה צסצרא ד"חזקת ממון" אלא צסצרא ד"המוניא מחצירו עליו הראיה" עלמא, וכריבעא דגמ' דצ"ק דסומכוס וחכמים פליגי בעיקר הכך כלל גדול צדין דהמוניא מחצירו עליו הראיה.

ומעתה יש לבאר הא דנקטו תוס' דאף חי לחכמים צרי ושמה צרי עדיף, מ"מ לסומכוס הדין דיחלוקו, דהרי צשמה עוב דהו"ל למידע מודה רב יהודה דלאו צרי עדיף, ולא פליג אלא צשמה גרוע ומשום דהו"ל למידע, ונתצאר דיסוד הסצרא דהו"ל למידע היינו דמהאי עממא חוצת הראיה מועלת על הנתצע ולא על התוצע, אולם יש לומר דהך סצרא גופא תליא צפלוגתא דסומכוס וחכמים, דחכמים סצרי דהמוניא מחצירו עליו הראיה, והיינו משום דחינכו סצרי דלעולם נריך לדון על מי מועלת חוצת הראיה, וצעלמא חוצת הראיה מועלת על התוצע, וצשמה גרוע דהו"ל למידע אמרינן דאדרבא חוצת הראיה מועלת עליו, אך סומכוס דפליג אהך סצרא דהמוניא מחצירו עליו הראיה, היינו משום דסצר דאין זה טעם דאי לא אייתי

ומעתה יש ליישב קושית האחרו', דהיאך דנו תוס' לומר דדינא צצרי ושמה צרי עדיף אינו אלא לסומכוס, והא מודה סומכוס צמקוס דליכא ספק אלא מחמת טענותיהן, דהרי נתצאר דהא דמודה סומכוס צגוונא דהספק מחמת טענותיהן היינו משום דצכה"ג ודאי חוצת הראיה מועלת על התוצע הצא לעורר ספק צטענתו, ומעתה יש לומר דהיינו דוקא צצרי וצרי וכן צשמה עוב דלא הו"ל לנתצע למידע, אך היכא דהוי שמה גרוע, דהו"ל לנתצע למידע, יש לומר דאף דהתוצע הוא דמערור את הספק צטענתו מ"מ שפיר זכי, כיון דעל הנתצע רמי למידע.

והנה מסקנת התוס' הוי איפכא, דאף רב יהודה דסצר צרי ושמה צרי עדיף אינו אלא חליצא דחכמים, אך חליצא דסומכוס יחלוקו ככל גווני, וכבר תמכו האחרו' דכיון דלחכמים דאליס לכו כה המוחזק דצצרי וצרי אמרינן דהמוניא מחצירו עליו הראיה, היכא דהוי צרי ושמה אמרינן צרי עדיף, כ"ש לסומכוס דלא אליס ליה כה המוחזק וסצר דצצרי וצרי אמרינן ממון המועל צספק חולקין, דצצרי ושמה יהא הדין צצרי עדיף.

ונראה דמעיקרא נקטו התוס' דסומכוס ורצנן פליגי צסצרא

רֹאיה יזכה שכנגדו, וממילא פליג אף [וצעיקר דינא דהמוליא מחצירו עליו הראיה יש להאריך עוד].

והנה צפרק הפרה א"ר שמואל בר נחמני מניין להמוליא מחצירו עליו הראיה שנאמר מי צעל דברים יגש אליהם יגש רֹאיה אליהם מתקיף לה רב אשי הא למה לי קרא סברא הוא דכאיז ליה כאיזא אזיל לבי אסיא אלא קרא לכדר"ג כו', ולכאורה תמוה דהא סומכוס פליג אהך סברא והיאך אמרינן דלמה לי קרא סברא הוא, ויעוין משנ"ת לעיל לזכר דר"ל דיסוד פלוגתא דסוכמוס וחכמים הויא דדין חזקת ממון, אך למצואר השתא דיסוד פלוגתתן דדין המוליא מחצירו עליו הראיה אכתי ל"ג, ונראה דמהך קרא ד"מי צעל דברים יגש אליהם" יגש רֹאיה אליהם לא שמעינן אלא דחובת הבאת הראיה מועלת על התובע, ויש לומר דצזכ מודה סומכוס דלכתחילה רמינן על התובע להביא ראיה, אלא דס"ל דאין זה טעם דאי לא מלא רֹאיה יפסיד, אלא דאמרינן ליה לכתחילה דעליו להביא ראיה וכעין שיטת התוס' (סנהדרין כג ב, צ"ג קט ז) דדינא דנריך לזכר, דהיינו דאומריס לו ה"ב"ד לכתחילה לזכר דצברו ולהביא העדים אלא דחכמים סברי עוד מסברא דכיון דחובת הראיה מועלת על התובע, ממילא כל דלא מיייתי ראיה מפסיד, וסומכוס פליג צזכ, אך הא לא שמעינן כלל מהך קרא אף לרב שמואל בר נחמני.

בענין חיבת הקודש מכשרת

ובמשנת ר' אהרן (עכרות ס"ז) הוכיח עוד מהא דלא מהני חיבת הקודש לדין אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים וכדאיתא צמנחות (קא ג) הרי דחיבת הקודש הויה עומאת אוכלין וצ"ע תנאי אוכל ויעוין עוד שם, וכן הוכיחו מהא דאיתא בצ"חיים (ל"ה) דאיכא חיוב דאכילת קדשים צעומאה צעלים ולצונה מכח חיבת הקודש, הרי דחשיב כאוכל אף לענין איסור אכילה.

ובדעת הרמב"ם עמדו האחרונים דצה"ל עומאת אוכלין (פ"י ה"י) כתב וז"ל פרת קדשים שהעצירה צנהר ושחטה ועדיין משקה עופה עליה הרי זו מוכשרת כו' צמה דברים אמורים להיות הבשר עמא צדין תורה אצל להתעמא מדצריהן אין הקדש לריך הכשר אלא חיבת הקודש מכשרת הצשר, ואם נגע צה עומאה צין קלה צין חמורה נפסלה אף על פי שלא הוכשר צמשקה כמו שציארנו עכ"ל, הרי מצואר דפסק הרמב"ם דחיבת הקודש אינה אלא מדרבנן, וכתב הכס"מ צדעת הרמב"ם דרצ יוסף צסוגין פליג וס"ל דחיבת הקודש דרבנן ופסק כוותיה דצתרא הוא.

אולם צהל' פסולי המוקדשין (פ"ח ה"ג) כתב הרמב"ם וז"ל אכל

אי צקדשים כי לא ילא מהם דס לא מתכשרי ליתכשרי צחיבת הקדש דקיי"ל חיבת הקדש מכשרתן כו' ולקמן (לו ג) חיבת הקדש דאורייתא מנא לן "והצשר" לרצות עלים ולצונה עלים ולצונה צני אכילה ניגהו אלא חיבת הקדש מכשרא להו ומשויה להו אוכלא הכא נמי חיבת הקדש מכשרתה, ומצואר דמהא דאיתרבו עלים ולצונה לעומאה ילפי' נמי דאוכלין מקצלין עומאה צלא הכשר מים.

והנה האחרו' דנו אי גדר דין הכשר היינו לאשוויי אוכלא, וכדמשמע צפשוטו לקמן (ק"ה ב) אוכל שלא הוכשר כתגור שלא נגמרה מלאכתו דמי וצ"ד, או דילמא יסוד הדין הוי צהעצרת העומאה, וכדמשמע צפשוטו ממאן דאמר (שס ק"ה ג) דכשם דיש יד לעומאה ה"נ יש יד להכשר.

ומדינא דחיבת הקודש נראה צפשוטו דהכשר הוי לאשוויי אוכלא, ולהכי כשם דמהניא חיבת הקודש לאשוויי עלים ולצונה כאוכל ה"נ מהניא חיבת הקודש לאוכל שלא הוכשר, וכלישנא דגמ' (צסוגין וצמנחות קא א) חיבת הקדש מכשרא להו ומשויה להו אוכלא.

פלוגתייכו בגדר חיבת הקודש אי הוי עומאת אוכלין או עומאה מחודשת, דאי הויא עומאת אוכלין וגדר חיבת הקודש דמשויא אוכלא לא מהניא לדין הכשר מים דהוי דין בהעצרת העומאה, משא"כ אם הוי דין עומאה מחודש ול"ה עומאת אוכלין יש לומר דצדק עומאה לא נאמר דין הכשר ויל"ד.

ומדברי המנ"ח שם נראה דחיבת הקודש הוי אשווי אוכלא, וכן גדר הכשר הוא לאשווי אוכלא וכדנראה מדברי החינוך (מ' קס) דגזירת הכתוב שאין נחשב אוכל לקבלת עומאה עד שיוכשר במים יעוין שם, ואעפ"כ ל"מ לזה חיבת הקודש, דחיבת הקודש לא מהניא אלא כשהסרון מלד גריעות הדבר שאינו ראוי לאכילה, משא"כ אוכל שלא הוכשר דהא דלא חשיב אוכל הוי מגז"כ ואינו מחמת גריעות שבו לא מהני לזה חיבת הקודש [דהא צל"ה הוי אוכל צמליאות אלא דגז"כ היא דאין דינו כאוכלן ויישב צזה קושית תוס' צסוגין (לו ז) אהא דמשקה צי מטבחיא דכן דנימא חיבת הקודש משויא לכו אוכלא, ותירין דהתם נמי הא אינו מחמת גריעותם דראויים הם אלא דלא נאמרה עומאה אלא באוכלין^ה, ור"ל

כזית מלצונת המנחה שנעמאה אחר שנתקדשה בכלי לוקה עכ"ל, ומצואר דחיבת הקודש צעלים ולצונה דאורייתא, וכתב המנ"ח (מ' קמה סק"ו) דדעת הרמב"ם לחלק צין חיבת הקודש דעלים ולצונה דהויא מן התורה להא דאי"ל הכשר מים דאינו אלא מדרבנן ופי' כן צדעת רב יוסף צסוגין ויעוין עוד צחי רבינו חיים הלוי (פי"ה מפסוהמ"ק) וצחי ר' שמואל פסחים (ע"ם הדף כ א ס"ק קלג), ולריך ציאור ציסוד פלוגתן.

ויש לצאר צכמה אופנים, והנה יש צציארו דפליגי בגדר דין הכשר האם הוי אשווי אוכלא או דין צקצ"ט, דאי יסוד הדין לאשווי אוכלא כשם דמהניא חיבת הקודש לאשווי לעלים כאוכל ה"נ מהניא לאשווי לאוכל שלא הוכשר כאוכל, אך אי יסוד הדין צדין העצרת העומאה, נהי דנתחדש דעלים ולצונה חשיבי כאוכלין ומקצלין עומאה, אך אכתי צעינן הכשר [אך צמקו"א נתצאר לדון צדעת הרמב"ם דיסוד דין הכשר הוי לאשווי אוכלא, ולהכי ס"ל דצעינן דעת הצעלים, ויעוין עוד משנ"ת לעיל צענין הכשר צשחיטה].

עוד יש לצאר דלכו"ע יסוד דין הכשר הוי דין בהעצרת העומאה, אלא

^ה **וכן** ציארו צזה הא דאין קדשים מקצלין עומאה מחיים משום חיבת הקודש, ועמד בגר"ז (צחים עז א) דאמאי לא מהניא חיבת הקודש לאשווי אוכלא אי נימא דעממא דאין צעלי חיים אין מקצ"ט אינו אלא משום דלא חשיבי אוכל אך בגר"ז שם תי' דחיבת הקודש אינה אלא צדין פסול עומאה דקדשים ומכ"ט

וּשְׁנֵי ל"מ כן וע' צס' דצרות משה (פסחים ס"א) וצשטורי הגרי"מ (חגיגה סג) וה"ג יש לומר דלא נאמר דין הכשר מים אלא בצאכל, ויעוין עוד צמשנת ר' אהרן (עבירות ס' כז סק"ה).

ובחידושי הגרי"מ (זבחים לד א ס"ק ט) לידד צדעת הרמב"ם דאף דהכשר הוי לאשוויי אוכלא וגדר חיבת הקודש דמשויא ליה אוכלא, מ"מ ל"מ לדין הכשר מים ומשום דלא נאמר חיבת הקודש אלא צעלים שאינם ראויים לאכילה, אך צצשר קודש שראוי לאכילה מלד עלמו ושייך ציה עו"א צלא דין חיבת הקודש לא נאמר כלל דין חיבת הקודש, ולפ"ז ודאי דעלים ולצונה א"צ הכשר מים.

ובחידושי הרמב"ן (לה א) הביא צשס ר"ת דהא דאין מונין ראשון ושני צחיבת הקודש היינו דוקא בצאכל שלא הוכשר וכן צעלים ולצונה שלא הוכשרו, אך עלים ולצונה שהוכשרו מונין צהס ראשון ושני, ונראה לכאוי דהא דמהני חיבת הקודש לעלים ולצונה והא דמהני דא"צ הכשר מים דינים חלוקים הם, וצעיא דר"ל אינה אלא כלפי מה דנתחדש דא"צ הכשר מים, ולפ"ז משמע דהכשר אינו אשוויי

סצר דחיבת הקודש מועלת גם לזה כיון דמ"מ גדר הגזה"כ דלא חשיב אוכל, ואהני חיבת הקודש לאשוויי כאוכלא.

ולדרכים אלו לריך להיות לכאוי דעלים ולצונה צעו הכשר מים ליטמאות מה"ת [למה דפסק הרמב"ם] וכן נקט המנ"ח סס, ועיקר הדבר דשייך הכשר מים צעלים ולצונה מצואר צתום' צחגיגה (כג צ) וצרמב"ן (לה א) צשס ר"ת יעו"ש ויעוין משנ"ת לעיל צענין הכשר צשחיטה.

מיהו יל"ד צזה דאפשר דלא נאמר דין הכשר אלא בצאכל ממש, והרי מצואר צתום' (פסחים יע א וצכ"ד) וצראשונים דאף דאין אוכל מטמא אוכל מ"מ עלים ולצונה מטמאים והיינו דהך דינא לא תלי צעומאת אוכלין אלא צמליאות אוכל וחיבת הקודש אף דמשויא ליה אוכלא ומקצב עומאת אוכלין אך ל"ה אוכל ממש [ויעוין צתום' צחגיגה (כד א סד"ה מנין) צשס רצנו אלחנן, וצחזו"א (אוי"ח ס' קכד לדף יד א"י ח) וצקוב"ש (פסחים או"י סה) נקטו דזוהי קושייתו דכיון דחיבת הקודש משויא ליה אוכלא שוצ אין אוכל מטמא אוכל, אך לשונו סס וכי עדיפא מאוכל גמור דלא אהני חיבת הקודש למימני ציה ראשון

מיצעי ליה לר"ל אי מונין ראשון ושני ול"ש פסול עומאת דקדשים אלא אחר קידוש שחיטה, ועוד דן שס דיתכן דחי מופקע מטמאה גם אם הוי אוכל וכדמשמע צתום' לקמן (קכח א).

אוכלא, אולם אם נימא דתרי דיני איכא
 צהכשר דין אשוויי אוכלא ודין בקבלת
 העומאה, והא דאין מונין ראשון ושני
 היינו משום דחסר הדין הכשר לקצ"ט
 לזה לא מהני חיבת הקודש [וכדנתצאר
 לעיל צענין הכשר צשחיטה] אי"ל לומר
 דאיכא צ' דינים בחיבת הקודש.

והתוס' בחגיגה (כג ז) כתבו דחיבת
 הקודש מהני דאי"ל הכשר מיס
 צאוכלין וכן לעלים ולצונה שהוכשרו אך
 לא מהניא לעלים ולצונה שלא הוכשרו
 [ומשמע לכאורה דחיבת הקודש לא
 מהניא לתרתי ול"צ] ועכ"פ נראה
 לכאורה דדין הכשר אינו לאשוויי אוכלא
 דא"כ אינו אלא חסרון אחד, וא"מ.